

ORYGINAŁ

12 listopada 2024 r.

W P Ł Y N E Ł O	
Sekretaria: Urzędu Miejskiego w Dobrodzianiu	
data	2024-11-12
nr. dz.	
znak	
ilość załączników	1

Burmistrz Dobrodzienia
Gmina Dobrodzień
Pl. Wolności 1
46-380 Dobrodzień

****Wniosek o umieszczenie tablicy pamiątkowej na budynku przy ul. Oleska 2****

****Treść tablicy:****

**W tym budynku od stycznia 1945 roku mieściła się siedziba Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego (UB), gdzie przetrzymywano, przesłuchiowano i często torturowano mieszkańców miasta i gminy Dobrodzień. Pamięci ofiar, które utraciły zdrowie i życie w imię prawdy i wolności. W 80. rocznicę ich martyrologii 1945 – 2025
Mieszkańcy Gminy Dobrodzień**

****Uzasadnienie:****

Po wkroczeniu Armii Czerwonej do Dobrodzienia w 1945 roku, tajna policja PRL, znana jako Urząd Bezpieczeństwa (UB), rozpoczęła działalność. Znane są liczne przypadki brutalnych metod przesłuchań, które obejmowały bicie i stosowanie innych form przemocy. Świadkowie relacjonują, że w siedzibie UB w Dobrodzianiu funkcjonariusz znęcał się nad przesłuchiwanymi, zadając rany ostrymi metalowymi deklami z konserw. W dwóch przypadkach miało to doprowadzić do śmierci w wyniku wykrwawienia. Choć te informacje nie są potwierdzone dokumentami, relacje osobowe nie pozostawiają wątpliwości co do skali brutalności.

Osiemdziesiąta rocznica obliuguje do podjęcia działań odkłamujących historię:

1. ****Upamiętnienie represjonowanych**** w Dobrodzianiu od 1945 r. przez funkcjonariuszy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego (później UB) poprzez umieszczenie tablicy na budynku przy ul. Oleska 2, gdzie mieściła się katownia UB.

2. ****Podjęcie próby odnalezienia szczątków**** zamordowanego 17 marca 1945 r. pierwszego starosty Dobrodzienia, Roberta Lypa. UB-owcy przenieśli go wieczorem ze swojej siedziby przy ul. Oleska 2 i pogrzebali na terenie podwórza budynków Rynek 22 i Oleska 1 (podwórze restauracji

„Mistella”). Uzasadnione podejrzenie graniczące z pewnością, że ludzkie szczątki spoczywają poza cmentarzem, wymagają zawiadomienia prokuratury celem ich odnalezienia, ustalenia przyczyny śmierci i godnego pogrzebania.

[Link do materiałów historycznych] (<https://youtu.be/0W8H4lvrsk0>)

3. **Poprzedni burmistrz promował siebie metodą „na trupa”**. Raz poszukiwał 18 poległych powstańców, którzy z upływem czasu skurezyli się do 13.

[Link do materiału] (<https://youtu.be/AVAQNCllvak>)

a. Innym razem usiłował rozebrać prawem chronioną mogiłę wojenną żołnierzy radzieckich.
[Link do materiału] (<https://youtu.be/ovoxGJ-D92s>)

b. Z dostępnych dokumentów wynika, że w 1921 r. polskie siły zbrojne przed opuszczeniem Dobrodzienia ekshumowały i zabrały na polską stronę swoich poległych. Jednak kilka godzin przed wyjściem z miasta przeszedł niecodzienny kondukt pogrzebowy z (13?) trumnami. Historyczne źródła wspominają o planowanym 4 „powstaniu”, co może sugerować, że w trumnach była broń. Przesunięcie nad mogiłą anteny georadaru nie naruszy gruntu, a jednoznacznie określi zawartość mogiły i definitywnie rozwieje domysły.

4. **Wobec panującego bałaganu w historii miasta i gminy** wskazane jest powołanie interdyscyplinarnego zespołu do rzetelnego opracowania historii Dobrodzienia od 1919 r. do 1989 r. W tym do zweryfikowania wiarygodności istniejących opracowań.

a. Okres przedplebiscytowy i wyniki plebiscytu ze spotkaniem mieszkańców w „Hotel Stadt Warschau” z wypracowaniem wspólnego stanowiska niezależnie od narodowości.

b. Mieszkańcy Guttentag w maju 1921 r. przystępują do obrony miasta przed atakiem polskich sił zbrojnych (powstaje batalion „Guttentag”), w którym razem ze studentami z Breslau walczyli przodkowie obecnych mieszkańców. W parku na tablicach informacyjnych przy płycie upamiętniającej poległych w I WŚ widnieje niekompletny zapis, w którym celowo pominięto treść z oryginalnego pomnika rozebranego po wojnie. W oryginale był zapis upamiętniający poległych w walkach w 1921 r. w obronie górnośląskiej ojczyzny: ”UND IN DEN KAMPFEN UM DIE OBESCHL. HEIMAT” (ORAZ W BITWACH O GÓRNOSŁASKĄ OJCZYZNĘ). Podobnie jest napisane na tablicy-pomniku, jednak autor treści na stojących obok tablicach informacyjnych pominął zdanie nawiązujące do walk w obronie miasta. Jest zasadne, aby nie dyskryminować poległych i uzupełnić brakujący napis.

c. W 1945 r. w Bzinicy Nowej, zdemastowano pomnik upamiętniający poległych w I WŚ i w walkach w 1921 r. Wiadomo, gdzie są glazy pochodzące z pomnika. Można siłami samorządu i społeczeństwa odbudować ten pomnik.

d. 1921 r. nastają represje i deportacje między innymi burmistrza Dobrodzienia do obozu w Bieruniu Nowym. Nie ma na ten temat żadnych polskich opracowań.

e. Przywileje mniejszości (w tym żydowskiej) zagwarantowane do końca 1937 r. Nie zetknąłem się z wiarygodnym opracowaniem ilu Żydów wyjechało a ilu pozostało w Dobrodzieniu.

f. Okres władzy nazistowskiej (burmistrzowie, urzędnicy, policjanci, żandarmi, pocztowcy, etc.). Ustalenie ilu mieszkańców zesłano do nazistowskich obozów koncentracyjnych.

g. Opracowanie dotyczące 5 polskich żołnierzy września 1939 r. spoczywających na dobrodzieńskim cmentarzu (w Dobrodzieniu i bliskich okolicach nie było walk, więc skąd wzięli się polegli?). Ustalenie i zlokalizowanie wszystkich chronionych prawem mogił wojennych na terenie gminy. Np. niemieckich żołnierzy zmarłych w dobrodzieńskim szpitalu, żołnierzy radzieckich, poległych żołnierzy niemieckich. Vide cmentarz Myślina – dwie niezarejestrowane niszczone mogiły niemieckich żołnierzy.

h. Przygotowania do obrony przed sowietami. Gdzie wyznaczono punkty oporu, jakie były późniejsze losy Johann Fuks dowódcy dobrodzieńskiego Volkssturm, ilość obrońców, ich uzbrojenie itp.

i. Walka o Dobrodzień. Liczne, aczkolwiek rozdrobnione materiały źródłowe (sowieckie, niemieckie i polskie) informują o ciężkich walkach, jednak bez wiedzy, gdzie były barykady, pola minowe. Rejonu Dobrodzienia broniły oddziały plk. Neise dowodzącego oddziałami szkolnymi 4 Armii Pancerniej. Dobrodzień był silnie broniony batalionem piechoty z 30 – 35 karabinami maszynowymi, dwoma bateriami haubic 105 mm i 2 czołgami oraz 4 Ferdynandami. Niezaprzeczalnym dowodem walk są efekty jesiennej akcji rozminowywania, zbierania porzuconej broni i amunicji. Zebrano 450 sztuk min, 10 pocisków artyleryjskich i armatki ppanc. i 1 p.lot. Z dachu wieży ciśnień luski od karabinu maszynowego wnoszono wiadrami. Prawdopodobnie strzelał więcej niż jeden km.

j. Okres od 21 stycznia 1945 r. do 17 marca 1945 r. cywilną władzę sprawuje burmistrz Piotr Rembielak i starosta Robert Lyp. Nie wiadomo z czyjzego byli nadania. Po ich zamordowaniu 17 marca 1945 r. w dniu 21 marca 1945 r. burmistrzem zostaje Józef Ćmok (właściwie Joseph Cmok), którego życiorys dowodzi wątpliwej moralności. Kiedy zostaje ujęty w obławie za szabrownikami w lasach k. Klekotnej wraz z Mieczysławem Oraczewskim, który został postrzelony w lewy pośladek (został okulawiony), w niejasnych okolicznościach zostali zwolnieni. Nie ma informacji, czy Ćmok dotrwał do końca kadencji, czy został odwołany. Kto był burmistrzem, kiedy Ćmok był dyrektorem Zakładów Drzewnych, by później zostać Naczelnikiem Miasta i Gminy. Komu i dlaczego tak bardzo zależało, aby Ćmok był burmistrzem, a później naczelnikiem.

[Link do materiałów historycznych] (<https://youtu.be/jts6CumaG88>)

k. Brakuje szczegółowego wykazu funkcjonariuszy UB, członków ORMÓ i milicjantów odpowiedzialnych za represje, a także udokumentowanie miejsc, gdzie prowadzono działania represyjne i przeprowadzono przesłuchania.

l. Deportacje mieszkańców miasta i gminy do obozów i ZSRR. Kto i z czyjego polecenia wyznaczał mieszkańców do deportacji. Świadkowie twierdzą, że przed wywózką byli przetrzymywani na podwórzu obecnej placówki Caritas przy ul. Opolskiej. Z ówczesnej gminy Dobrodzień na podstawie dokumentów w 1921 r. deportowano 86 osób, a w 1945 r. na podstawie wykazu z IPN deportowano co najmniej, 352 osoby, z czego znaczna część zmarła lub została zamordowana.

m. Brakuje opracowania dokumentującego działalności powojennych ruchów oporu antykomunistycznego polskiego i niemieckiego na terenie gminy Dobrodzień.

n. Nie ma opracowania i badań historycznych dotyczących „Solidarności” w gm. Dobrodzień, struktury, jak również wykazu internowanych z terenu gm., Dobrodzień w stanie wojennym.

Do wiadomości

- 1) Damian Karpiński Przewodniczący Rady Gminy
- 2) Mateusz Czeliński, przewodniczący koła DFK Dobrodzień
- 3) Bernard Gaida wiceprezydent Federalistycznej Unii Europejskich Narodowości
- 4) Monika Kabat dyrektor Domu Kultury w Dobrodzieniu
